

De Rotterdamse aanpak

Onderzoek naar Studiekeuzeprocessen in het
Keuzedeel Voorbereiding Doorstroom HBO
Eerste cohort

Dr. Jeany Slijper

Lectoraat Studiesucces

Lectoraat HRM & Persoonlijk Ondernemerschap

Maart 2020

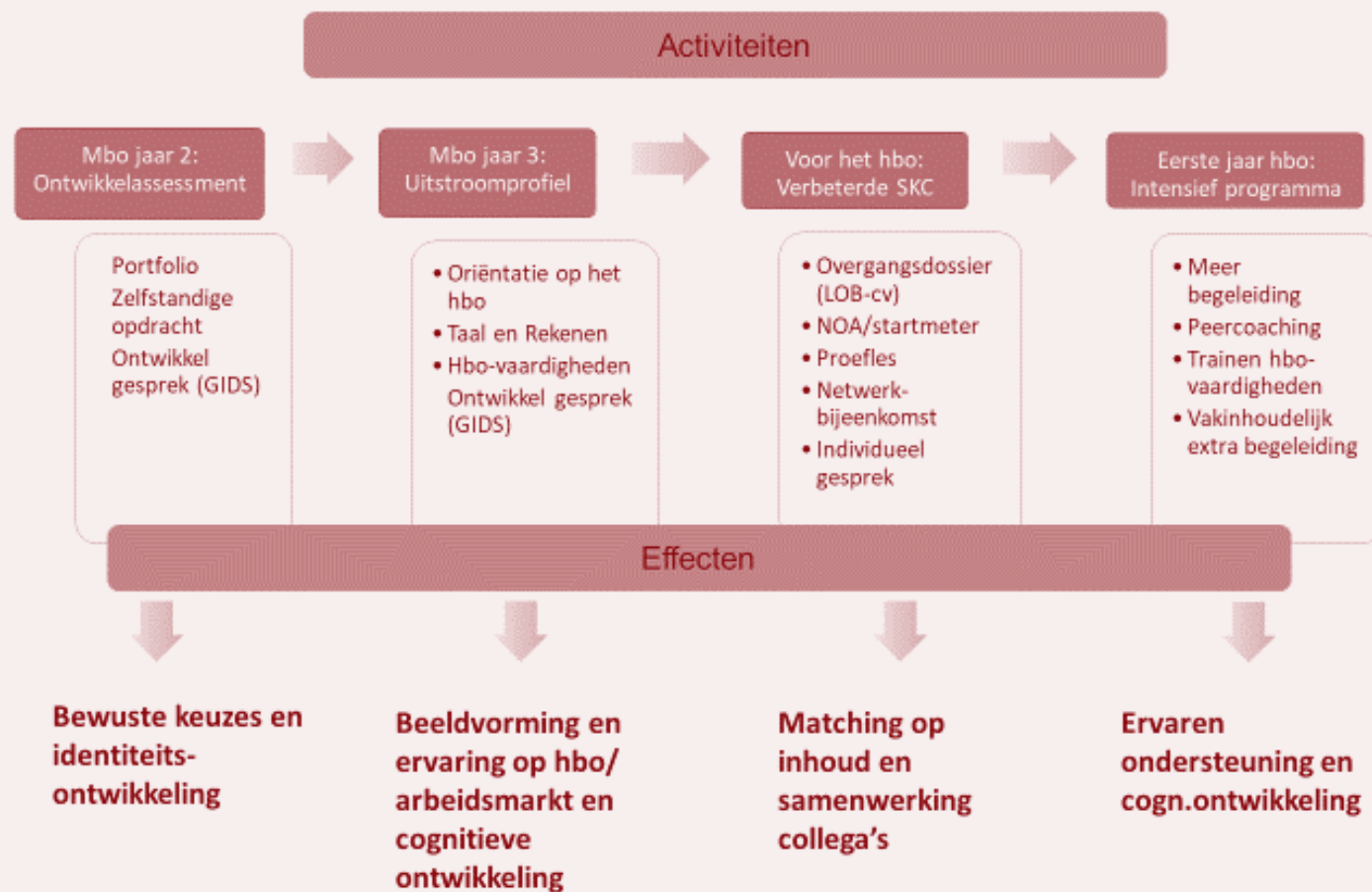

- Aanleiding - De Rotterdamse Aanpak
- Doel van het onderzoek
- Onderzoeksvragen
- Theoretisch Kader
- Onderzoeksdesign
- Methode
- Analyses
- Conclusies
- Aanbevelingen
- Vervolgstappen
- Spin off van het onderzoek

Aanleiding - De Rotterdamse Aanpak

- Drie Rotterdamse roc's en twee hogescholen geven vanaf cohort 2018/2019 gezamenlijk invulling aan het Keuzedeel Voorbereiding Hbo (K0125), ten behoeve van doorstroom in het economisch domein (www.gelijke-kansen.nl). Het integrale programma ter bevordering van de aansluiting in het economische domein is gedefinieerd onder de titel 'De Rotterdamse aanpak'.
- De lectoraten Studiesucces van Hogeschool Inholland en Hogeschool Rotterdam hebben gezamenlijk in een monitoring onderzoek met een pretest-posttest design onderzocht in hoeverre dit keuzedeel bijdraagt aan de kwaliteit van studiekeuzeprocessen en de ontwikkeling van studievaardigheden, ten gunste van de doorstroom naar het hbo.
- Met behulp van onderhavig onderzoek zijn potentiële effecten van het Keuzedeel Voorbereiding Hbo op succesvolle doorstroom van studenten naar, en in het eerste jaar op het hbo in kaart gebracht.

De Rotterdamse aanpak: activiteiten

Doel van het onderzoek

- Het doel van het longitudinale onderzoek is inzicht te verkrijgen in de beoogde effecten van het Keuzedeel Voorbereiding Hbo (K0125) op de aansluitingsproblematiek van mbo-studenten binnen het economisch domein.
- Het onderzoek zoomt in op twee significante factoren die op grond van onderzoek (Slijper, 2017; de Bruijn-Smolders, 2018) kunnen bijdragen aan een optimale doorstroom van mbo naar hbo: studiekeuzeprocessen en studievaardigheden.

Onderzoeksvragen

1. *In welke mate exploreren studenten naar hun vervolgstudie en zijn zij gecommitteerd aan hun studiekeuze in het laatste jaar van het mbo? (Onderzoek Inholland)*
2. *In welke mate beschikken studenten over studievaardigheden zoals verondersteld in het hbo? (Onderzoek Hogeschool Rotterdam)*

Daarnaast heeft op het mbo na afloop van het Keuzedeel een kleine effectmeting (DOTS) plaatsgevonden naar de ervaringen van de participanten aan het keuzedeel. Aan het einde van de propedeusefase zal onderzocht worden in hoeverre het keuzedeel effect heeft gehad op studiesucces. Deze leespresentatie zoomt in op het specifieke Inholland onderzoek: het onderzoek naar studiekeuzeprocessen. Er zal kort worden ingegaan op de resultaten van de DOTS.

Theoretisch Kader

Studiekeuzeproces en identiteitsontwikkeling

- Een goed verlopend studiekeuzeproces is een belangrijke stap naar studiesucces van studenten in de propedeusefase. Belangrijkste reden van uitval is een verkeerde studiekeuze, en het daaraan gekoppelde onduidelijke beeld van wat studenten kunnen verwachten binnen een studie aan inhoud en studievaardigheden (Warps, 2012; Slijper, 2017).
- In het eerste leerjaar verlaat ongeveer 15% eerstejaars het hoger beroepsonderwijs (hbo) en switcht 20% binnen het eerste jaar naar een andere hbo-studie. In het economisch domein liggen deze uitval- en switch-percentages zelfs hoger (Herweijer & Turkenburg, 2016). Zo had in 2016 nog niet de helft van de doorstromers uit het mbo na twee jaar de propedeuse behaald. Mbo'ers blijken veel moeite te hebben met een andere didactiek in het hbo, de complexiteit en het abstractieniveau van de leerstof en hebben onvoldoende planningsvaardigheden (Slijper, 2017).
- De manier waarop aankomende studenten exploreren en tot commitments komen zijn van belang voor studievoortgang. Jongeren die commitments hebben ontwikkeld op basis van exploratie van eigen talenten en voorkeuren zijn beter in staat een passende studiekeuze te maken; dit kan leiden tot een betere aansluiting op het hbo (Germeijs, Luyckx, Notelaers, Goossens en Verschueren, 2012; Slijper, 2017). Het ontwikkelen van een identiteit, de hiervoor benodigde exploratie en het aangaan van bindingen is gestoeld op identiteitstheorieën (Erikson, 1968; Bosma, 1985; Kunnen, 2013) waarin studiekeuze wordt opgevat als een doorlopend proces waarbij gemaakte keuzes als gevolg van tijd of ervaringen kunnen veranderen.

Keuzedeel Voorbereiding Hbo (K0125)

Voorafgaand aan keuzedeel (mbo)

* Studiekeuzeproces (1A)

Na het keuzedeel (mbo)

* Studiekeuzeproces (1B)

DOTS

Drie maanden na start in hbo

* Studiekeuzeproces (2)

Effectmeting voortgang na propedeusejaar (einde cohort 20192020)

Respondenten

- In schooljaar 2018-2019, hebben bij meting 1A en 1B mbo-studenten die deelnamen aan het Keuzedeel Voorbereiding Hbo de GIDS vragenlijst rondom **studiekeuze** ingevuld. Alle studenten zaten in het laatste jaar van een economische mbo-opleiding niveau 4, van drie Rotterdamse mbo-instellingen. Door organisatorische problemen hebben slechts 51 personen deelgenomen aan meting 1B. Eén ROC heeft helemaal niet meegedaan aan meting 1B.
- Na drie maanden op het hbo hebben bij meting 2 zowel oud-deelnemers aan het Keuzedeel als mbo'ers, havisten en vwo'ers die niet dit Keuzedeel hebben gevolgd de GIDS vragenlijst rondom **studiekeuze** ingevuld.

Tabel 1. N= 228. Respondenten per ROC - meting 1A op het mbo

	Aantal	Percentage
Scheepvaart & Transport College	17	7,5
Zadkine	62	27,2
Albeda College	149	65,4
Totaal	228	100,0

Tabel 2. N=51. Respondenten per ROC - meting 1B op het mbo

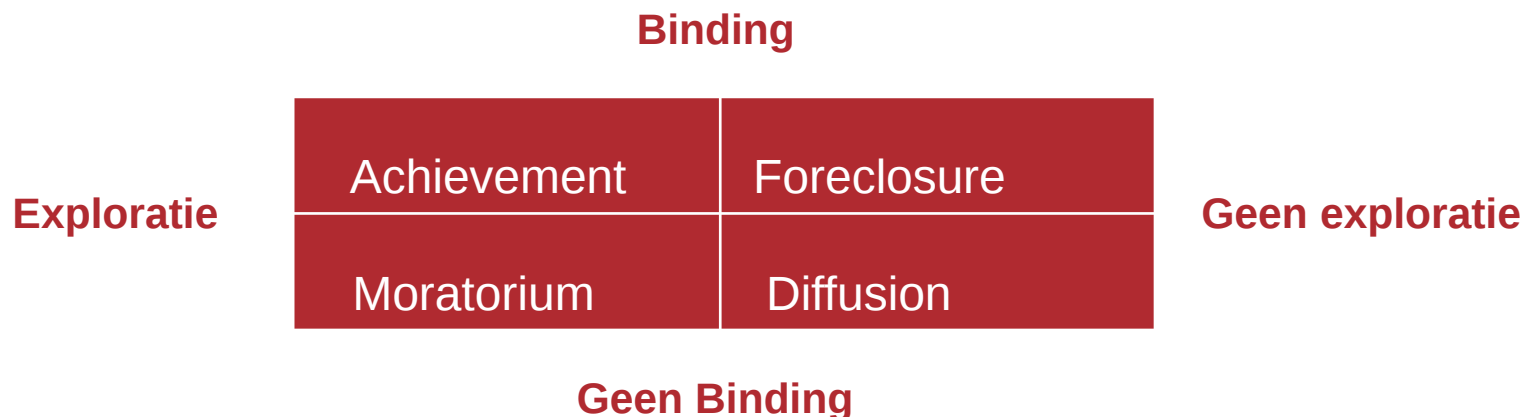
	Aantal	Percentage
Scheepvaart & Transport College	21	41,2
Zadkine	0	0
Albeda College	30	58,8
Totaal	51	100,0

Tabel 3. N=200. Respondenten per hogeschool - meting 2 op het hbo

	Aantal	Percentage
Hogeschool Inholland	155	77,5
Hogeschool Rotterdam	29	14,5
Rotterdam Academy (AD)	16	8,0
Totaal	200	100,0

Instrument

- De GIDS Groningen Identity Development Scale (GIDS, 1985,2011, 2019) heeft als doel exploratie en binding van jongeren op meerdere levensdomeinen te onderzoeken. Het bestaat uit open vragen en een meerkeuzevragenlijst per levensdomein.
- De GIDS bestaat uit tien open vragen en een 4-punts Likert-vragenlijst die meet hoeveel er wordt geëxploreerd op het gebied Studiekeuze en hoe sterk de zelf beschreven commitment is.
- De GIDS combineert kwalitatieve gegevens met kwantitatieve gegevens, waardoor een beeld ontstaat van identiteit dat inhoudelijk op het individu is toegesneden, maar dat tegelijkertijd ook toetsbaar is en een vergelijking tussen individuen mogelijk maakt.
- Op basis van de scores uit de GIDS kunnen vier statussen worden afgeleid, naar het model van Marcia (1966, 1980).

Figuur 1. Statussen paradigma Marcia

GIDS-meting in beeld

Stap 1. Open Vragen

- Wat vind je belangrijk in een opleiding?
- Praat je er wel eens met anderen over? Waar gaat dat dan over?
- Hoe kijken je ouders aan tegen je opleiding? Wat vind jij daarvan?
- Wat vind je leuk en niet leuk aan je opleiding?
- Waar ben je goed in en waar ben je minder goed in?
- Hoe vind je de sfeer van je school/studie?
- Waarom heb je gekozen voor deze studie? Hoe heb je die gekozen?
- Wat zijn toekomstige keuzes die je nog moet maken?

2. BEELD:

3. Vragenlijst (meerkeuzevragen)

1	Ben je bevreden met ... (beeld) ...?	Ja	Soms wel, soms niet	Nee	Weet ik niet
2	Denk je veel na over de nieuwe studie?	Veel	Af en toe	Zelden	Weet ik niet
3	Geeft ... (beeld) ... jou zekerheid over jezelf?	Ja	Soms wel, soms niet	Nee	Weet ik niet
4	Heb je problemen met ... (beeld) ...?	Vaak	Af en toe	Zelden	Weet ik niet
5	Is ... (beeld) ... van invloed op jouw dagelijkse doen en laten?	Sterk	Enigszins	Niet	Weet ik niet
6	Praat je met anderen over de nieuwe studie?	Veel	Met sommigen wel, met anderen niet	Nauwelijks	Weet ik niet
7	Zou je gemakkelijk kunnen afblijven van ... (beeld) ...?	Ja	Wel, met enige moeite	Volstrekt niet	Weet ik niet
8	Probeer je om een ander beeld te zien van de nieuwe studie te ontwikkelen?	Ja	Soms	Nee	Weet ik niet
9	Geeft ... (beeld) ... je het gevoel dat je weet wat je wilt met je leven?	Sterk	Enigszins	Nee	Weet ik niet
10	Vind je het nodig om verschillende manieren te onderzoeken hoe jij tegenover de nieuwe studie staat?	Ja	Wel enigszins	Nee	Weet ik niet

Voorbeelduitspraken per status

Onderstaande uitspraken brengen concreet in beeld wat een status inhoudt.

ACHIEVEMENT:

“Ik heb deze opleiding gekozen door alle info op Internet en uit de schoolgids te lezen over deze opleiding en door de open dag te bezoeken, waarna ik het besluit heb genomen om mij voor deze opleiding in te schrijven”.

FORECLOSURE

“Medische Hulpverlening HBO Bachelor omdat ik later een neurochirurg wil worden. Vanuit de opleiding Medische Hulpverlening Bachelor kan ik beginnen met assisteren in het OK en verder in het toekomst zie ik mezelf werken in Erasmus MC ziekenhuis. Door de opleiding op het HBO kan ik patiënten de levens redden met bijvoorbeeld een tumor te verwijderen of iets van hun hersenstam 'repareren' zodat hun armen weer naar behoren bij wijze van weer kan werken. Ik ga kiezen voor deze studie omdat ik dit al sinds kleins af aan in m'n hoofd heb gestampt en hierdoor ben ik dus hiervoor voorbereid”.

MORATORIUM:

“...omdat ik dacht dat ik advocaat zou worden. Nu ben ik wijzer en ga ik geen Hbo rechten meer doen. ik moet een hbo kiezen. ik doe er onderzoek naar. en daar ben ik nu mee bezig”.

DIFFUSION:

“Ik twijfel nog heel erg dus ben bang dat ik de verkeerde opleiding zal kiezen. Ik twijfel nog heel erg tussen studies. Of ik nog 4 jaar een hbo opleiding doe of ik ga kijken of ik binnen 2 jaar een hbo opleiding kan doen en doorga naar de uni”.

Analyse Studiekeuze

- Voor de kwantitatieve analyses van de GIDS scores is m.b.v. SPSS gebruik gemaakt van beschrijvende statistiek (frequentietabellen, chi-square analyse en T-test).
- Naast de kwantitatieve analyses is waar mogelijk teruggegrepen op de open vragen om deze resultaten verder kwalitatief toe te lichten.
- Als hulpmiddel bij het analyseren en ordenen van de data voortkomend uit de open vragen, is gebruik gemaakt van MAXQDA. Dit softwareprogramma is gericht op het verwerken van kwalitatieve gegevens. Daarnaast is dit programma bruikbaar voor de kwantitatieve component binnen het onderzoek naar studiekeuzeprocessen. Vanuit de kwalitatieve data kunnen kwantitatieve gegevens worden opgeroepen over bijvoorbeeld specifieke codes.
- Op basis van zowel *constructed* codes (de 9 open vragen uit de GIDS; de literatuur) als *in vivo* codes (voortkomend uit de terminologie van de deelnemers) zijn in MAXQDA categorieën gevormd die te maken hebben met kenmerken van de studiekeuze. Deze zijn verwerkt in een codeboom met 6 hoofdcodes en 24 subcodes.

METING 1A

Resultaten

Statusverdeling over de respondenten – Meting 1A

Diffusion status vormt de grootste groep. Dit betekent dat er niet of weinig wordt geëxploreerd en geen of nauwelijks commitments worden gevormd.

Tabel 4. Verdeling statussen alle respondenten bij meting 1A op het mbo

Status	Aantal	Percentage
Achievement	5	2,2
Diffusion	162	71,1
Foreclosure	8	3,5
Moratorium	53	23,2
<i>Totaal</i>	228	100,0

Statussen naar school – Meting 1A

Als de statussen per instelling worden vergeleken, blijkt er op basis van chi-square analyse een significant verschil tussen de scholen. School C verschilt significant van school A en school B. Dit heeft mogelijk te maken met het verplichtende karakter en het gebrek aan keuzes op school C.

Tabel 5. N=228. Verschil in statussen per deelnemende ROC – meting 1A op het mbo

Keuzedeel	Status				Totaal
	ACH	DIF	FC	MOR	
(A) Scheepvaart & Transport College	1	8	2	6	17
(B) Zadkine	4	36	6	16	62
(C) Albeda College	0	118	0	31	149
<i>Totaal</i>	5	162	8	53	228
	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)		
Pearson Chi-Square	30,562 ^a	6	,000		

ACH – Achievement
DIF – Diffusion
FC – Foreclosure
MOR - Moratorium

Statussen op basis van geslacht – Meting 1A

Mannen scoren significant hoger op exploratie en commitment dan vrouwen. Dit is opmerkelijk. Het verschil kan mogelijk te maken hebben met de opleiding. De (voornamelijk) mannelijke respondenten van het Scheepvaart en Transport College exploreren meer.

**Tabel 6. N= 121. Gemiddelde Score Exploratie versus Commitment naar geslacht
Meting 1A op het mbo**

	sexe	N	Mean	Std.Deviation	Std. Error Mean
Commitment 1A	M	60	15,50	6,563	,847
	V	61	12,70	5,973	,765
Exploratie 1A	M	60	13,43	4,809	,621
	V	61	11,64	4,431	,567

Tabel 7. N=121. T-test analyse voor commitment en exploratie naar geslacht.

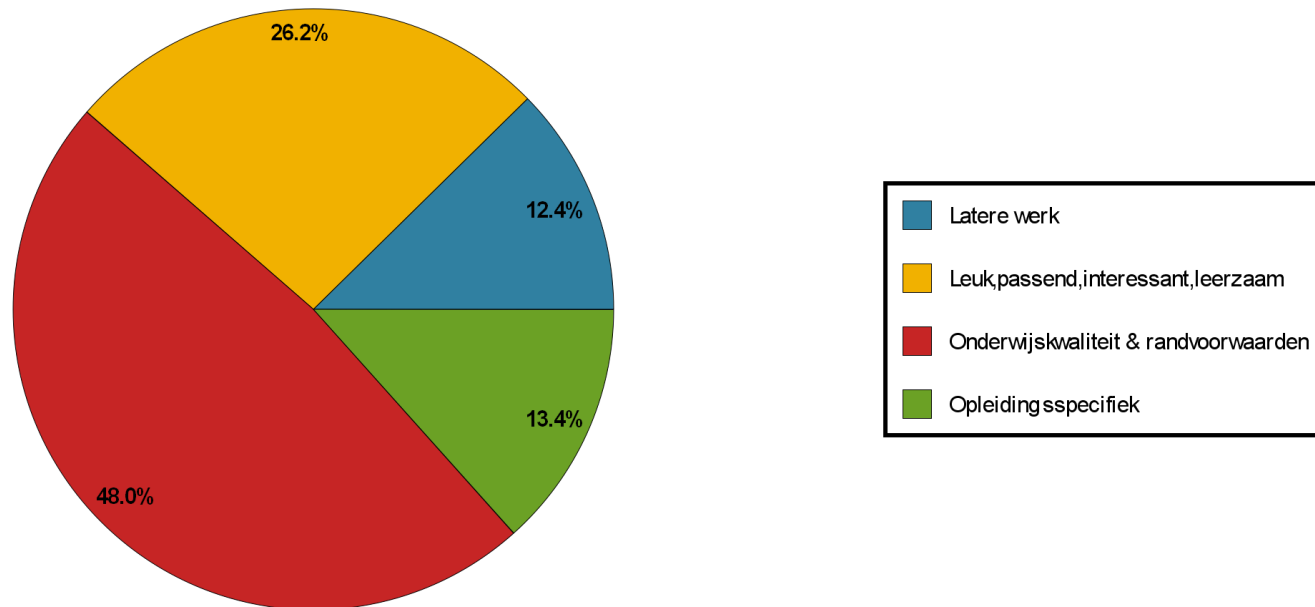
		F	Sig.	t.	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
COM 1A	Equal variances assumed	1,508	,222	2,451	119	,016	2,795	1,140	,537	5,053
	Equal variances not assumed			2,449	117,566	,016	2,795	1,141	,535	5,055
EXPL 1A	Equal variances assumed	,051	,821	2,134	119	,035	1,794	,840	,130	3,458
	Equal variances not assumed			2,133	117,859	,035	1,794	,841	,128	3,460

Kwalitatieve Resultaten - Gids-meting 1A

- De kwalitatieve resultaten zijn geanalyseerd rondom zes centrale thema's. Ondanks dat bovenaan de GIDS-vragenlijst staat dat de vragen niet de huidige opleiding betreffen, maar de nieuwe opleiding, blijkt uit de antwoorden dat sommige studenten dit niet goed hebben gelezen en mogelijk tijdens de afname ook niet door de mentor zijn gewezen op dit punt. De zes thema's hebben in kaart gebracht. :
1. Wat een student belangrijk vindt in een opleiding;
 2. Of studenten wel eens met anderen (ouders, familie, vrienden) praten over de opleiding;
 3. Welk beeld ze hebben bij het hbo of de nieuwe hbo-opleiding. Dit kan een positief beeld zijn of een negatief beeld;
 4. Waar een student staat in zijn huidige keuzeproces: heeft hij al iets duidelijk voor ogen of nog helemaal niet; is hij wel of niet met exploreren bezig; heeft hij al opties voor ogen maar twijfelt hij nog;
 5. In hoeverre een student bezig is met na te denken over toekomstige keuzes, de betekenis van zijn keuze voor de toekomst;
 6. Naar welke branche of sector de voorkeur van de student uitgaat. Indien een student is ingedeeld onder de subcode 'anders' betekent dit dat hij ofwel gaat werken – of in ieder geval aangeeft niet te willen doorstuderen – of het betreft een totaal andere vervolgopleiding. Genoemde vervolgopleidingen/opties zijn: Medische Hulpverlening; Logopedie; lerarenopleiding, hbo toegepaste wiskunde; andere sector; social work, tussenjaar, arts & crafts, defensie, PABO.
- Bovenstaande thema's zijn in de hierna volgende dia's in cirkeldiagrammen verder in kaart gebracht voor meting 1A. Voor meting 1B was het – gezien de beperkte respons – niet mogelijk een dergelijke 'mixed methods' analyse te maken.*

Analyse Thema 1: Belangrijk in een opleiding

Belangrijk

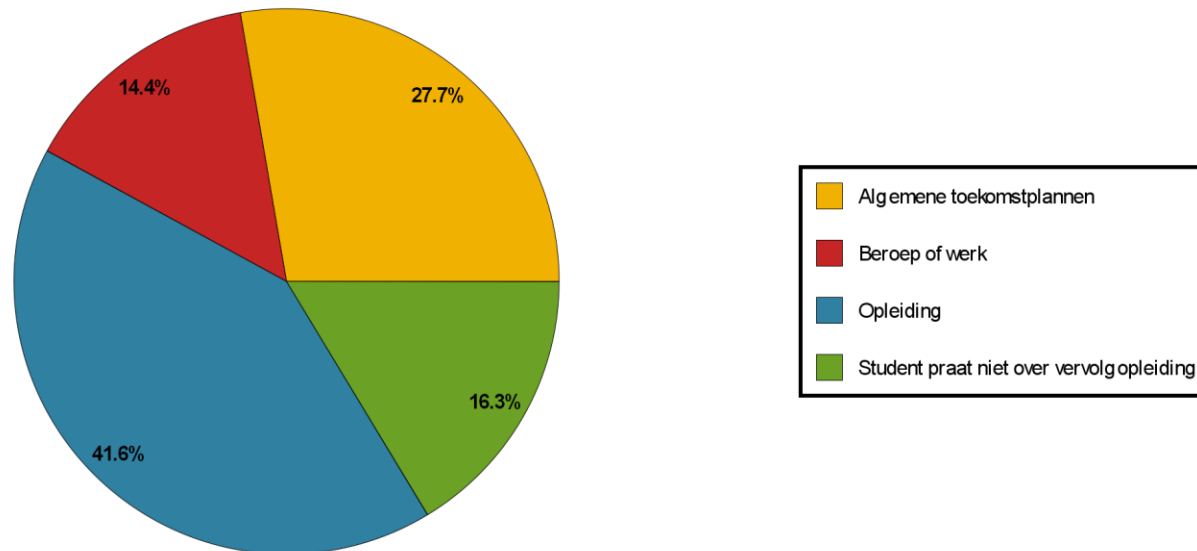
Wat vind je belangrijk in een opleiding?

Het belangrijkste in een opleiding vinden mbo-studenten de kwaliteit van het onderwijs (lessen, docenten) en vooral geven ze aan behoefte te hebben aan duidelijkheid en structuur:

“Ik vind het belangrijk dat je goed geholpen wordt. Dat je duidelijke lessen hebt en al je vragen altijd duidelijk beantwoord worden. Communicatie vind ik erg belangrijk, dus als er bijvoorbeeld een wijziging is in het rooster moet dat op tijd vermeld worden. Al je lesmateriaal moet compleet zijn”.

Analyse Thema 2: Praten met anderen

Praten met anderen

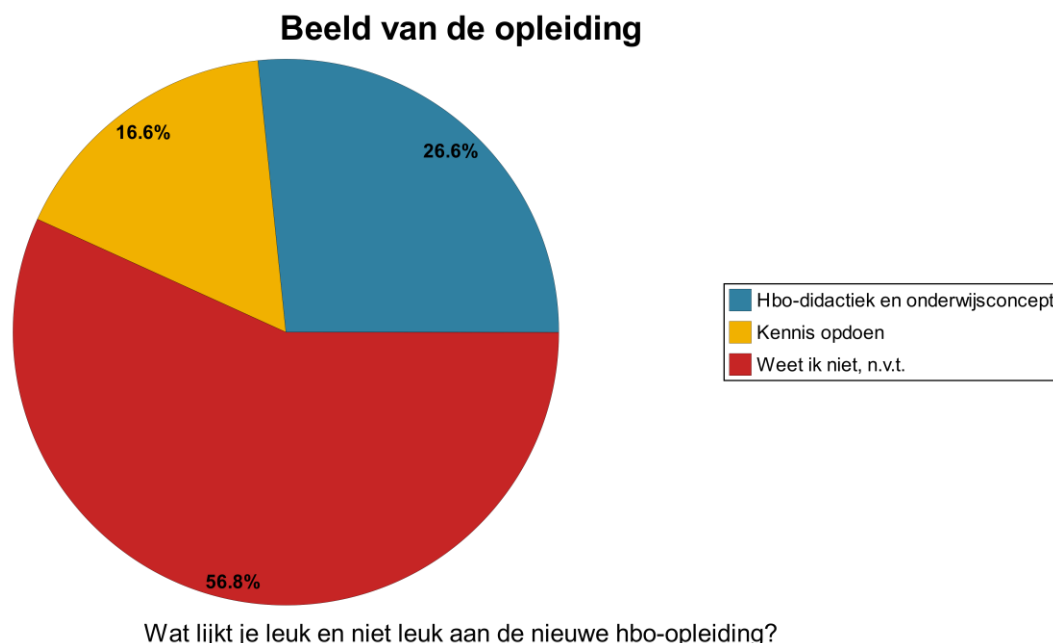

Praat je er wel eens met anderen over en waar gaat dat dan over?

Als studenten met anderen praten over de studie(keuze) gaat dat vooral over de opleiding.

“Ik praat weleens met mijn ouders er over of vrienden, maar ik weet nog niet welke opleiding ik wil gaan doen. Ik vraag meestal wat hun denken erover en wat hun hebben gekozen en waarom. Zo kan ik kijken wat ik zelf leuk vind en het daar met ze over hebben”.

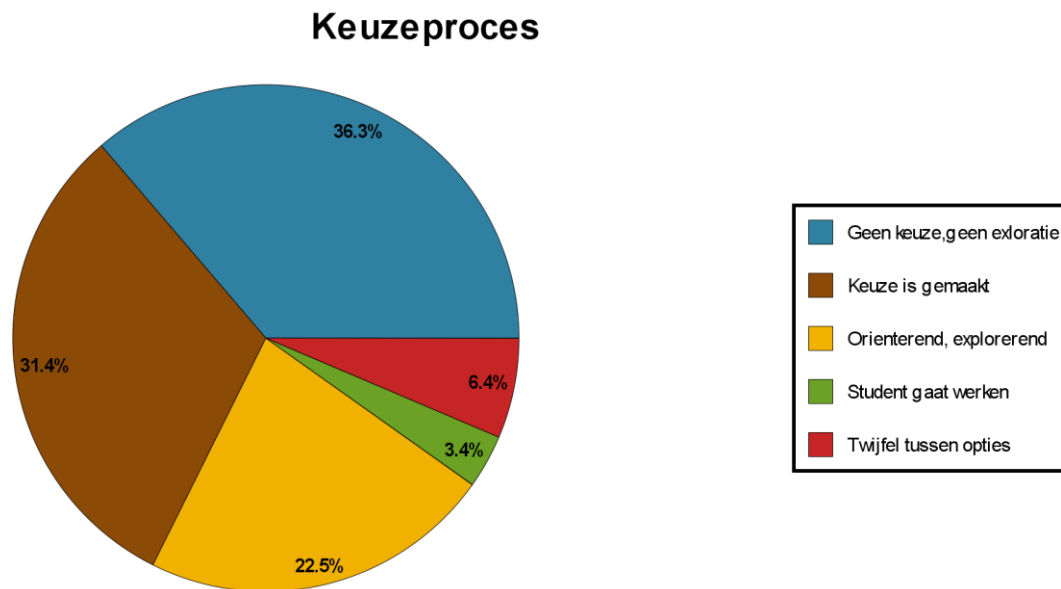
Analyse Thema 3: Beeld van de hbo-opleiding

Ruim de helft van de studenten geeft voorafgaand aan het keuzedeel aan nog geen beeld te hebben van de opleiding of het hbo. Als er al beelden zijn gaat het bijvoorbeeld over de andere manier van lesgeven, de zwaarte van de opleiding of het werken in groepen. Dit wordt zowel positief als negatief geïnterpreteerd. Ook maken studenten opmerkingen over het meer serieuze insteek die ze op het hbo verwachten:

“Docenten en studenten gaan onderling met elkaar om met respect. Op het mbo worden de studenten nog echt als leerlingen en kinderen gezien. Op het hbo hoop ik te verwachten dat de studenten echt als volwassenen behandeld worden”.

Analyse Thema 4: Studiekeuzeproces

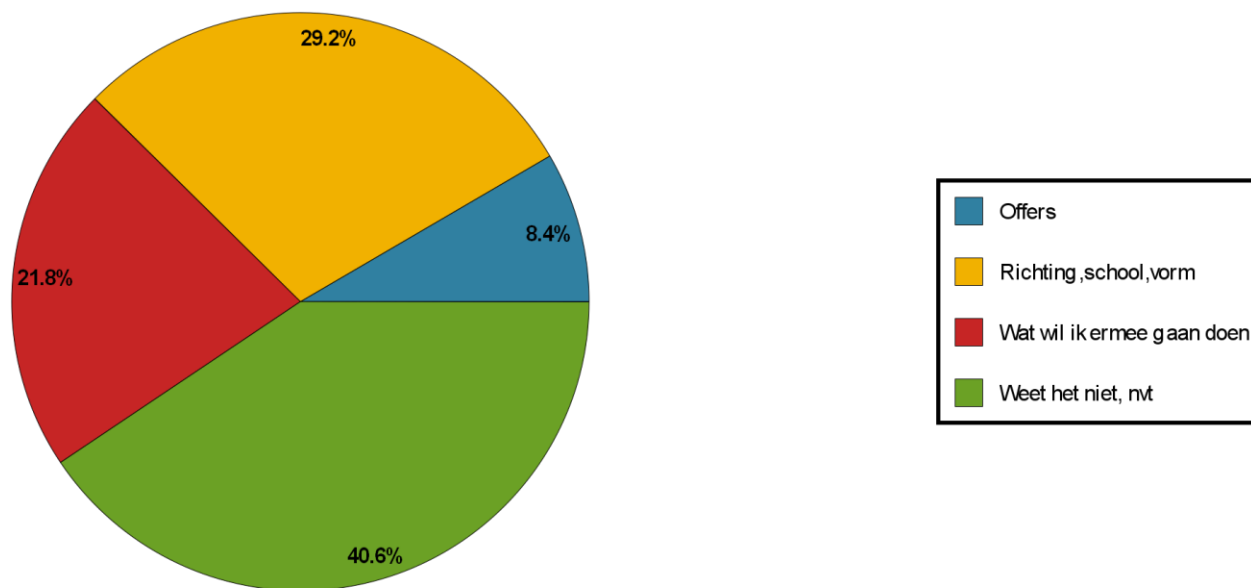

Waarom ga je kiezen voor deze studie, hoe heb je die gekozen?

De uitspraken over hun keuzeproces laat zien dat slechts 31,4% duidelijk aangeeft te weten wat ze gaan doen. Bijna tweederde is oriënterend, explorerend. Een klein percentage geeft aan te gaan werken. Veel uitspraken bevestigen de eerder vastgestelde diffusion status. Studenten zijn niet heel erg bezig met de vervolgopleiding, noch getuigen ze van weloverwogen commitments. *“Ik heb geen idee, want ik weet niet eens wat voor opleiding ik wil volgen”.*

Analyse Thema 5: Toekomstige keuzes

Toekomstige keuzes als gevolg vd hbo-studie

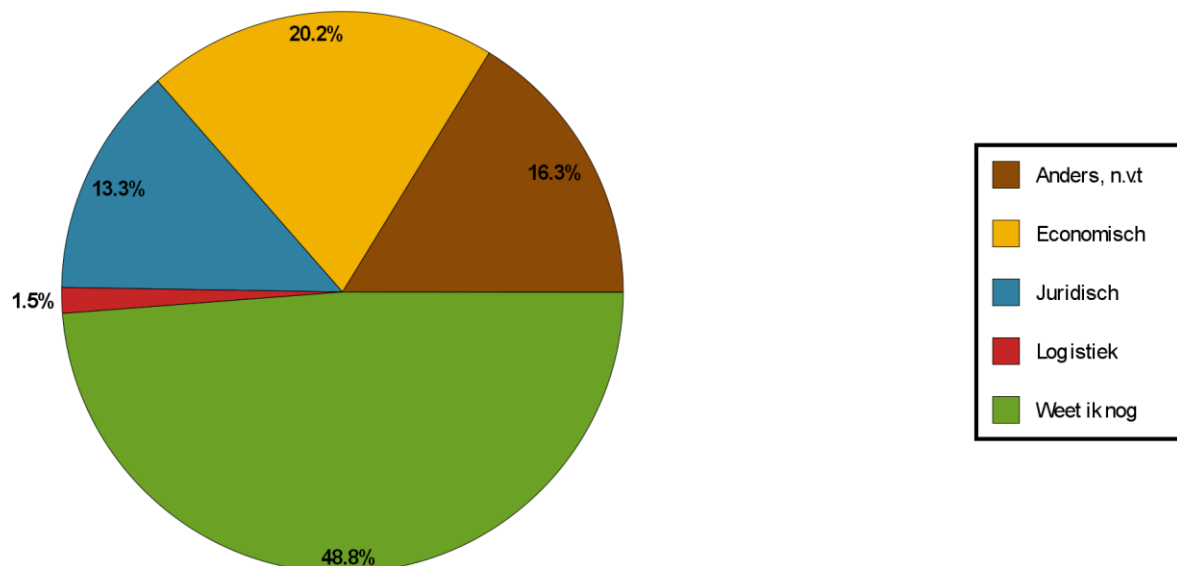

Wat zijn toekomstige keuzes die je moet maken m.b.t. de hbo-studie, ben je daar al mee bezig?

Ook m.b.t. toekomstige keuzes blijkt een groot deel het niet te weten. Een klein percentage reflecteert over de 'offers' die ze zullen gaan of willen maken als ze naar het hbo gaan. *"ik moet meer tijd gaan maken voor mijn studie, zodat ik hogere prestaties behaal. dit ga ik doen doormiddel van minder leuke dingen te doen met vriendinnen"*. Uitspraken over de toekomst kunnen ook van praktische aard zijn: *"Hoe ik mijn* ²³ *financiering ga regelen"*.

Analyse Thema 6: Vervolgopleiding

Vervolgopleiding

In welke sector of branche wil je straks doorstuderen in het hbo?

Ook dit diagram laat op basis van de uitspraken zien dat de helft van de mbo-studenten (nog) niet weet welke richting ze op willen na het mbo. Van degenen die het wel weten geeft ongeveer een derde aan een heel andere sector te gaan kiezen of te willen gaan werken. *“Ik ben zeker al bezig om te kijken naar een vervolg opleiding. Ik wil ook zeker verder leren, maar niet in deze sector. Ik ben van plan om mezelf te gaan inschrijven bij de opleiding HBO logopedist”.*

METING 1B

Resultaten

Statusverdeling over de respondenten - Meting 1B

Diffusion status blijft de grootste groep, ook na het keuzedeel. Moratorium status neemt af (dit zijn de 'zoekers'). De achievement en foreclosure statussen nemen licht toe t.o.v. meting 1A. Dit betekent er worden – weliswaar bij een zeer beperkte groep – commitments gevormd.

Tabel 8. Verdeling statussen (aantallen en percentages) bij meting 1B op het mbo

Status	Aantal	Percentage
Achievement	3	5,9
Diffusion	37	72,5
Foreclosure	4	7,8
Moratorium	7	13,7
<i>Totaal</i>	51	100,0

inh Samenvatting Resultaten Gids-metingen 1A en 1B

METING 1A KWANTITATIEF

- Uit het kwantitatieve onderzoek is gebleken dat mbo-studenten relatief heel veel diffuse statussen hadden (71.1%). M.b.v. chi-square analyse werd een significant verschil geconstateerd tussen de drie scholen (,000), wat betreft statussen per mbo-instelling. Mogelijk heeft de niet altijd vrijwillige deelname aan het keuzedeel effect gehad op deze uitkomst. Daarnaast zijn bij meting 1A significante verschillen geconstateerd tussen studiekeuze statussen van studenten naar geslacht.

METING 1B KWANTITATIEF

- Aan meting 1B hebben weinig (51) respondenten deelgenomen.
- De statusverdeling voor alle kandidaten voor en na het keuzedeel laat een lichte verschuiving zien (15 en 26) .
- Nog steeds is er een groot percentage deelnemers met een *diffusion* status bij meting 1B. Echter, het aantal studenten dat heeft deelgenomen aan GIDS-meting 1B ligt aanzienlijk lager dan bij meting 1A waardoor geen betrouwbare vergelijking mogelijk is. De kwalitatieve resultaten geven wel meer inzicht in waar de respondenten van 1B staan in hun keuzeprocessen (slide 28).
- Een lichte afname is te zien in het percentage studenten met een *moratorium* status, de status waarbij wel wordt geëxploreerd maar men niet tot binding komt
- Een lichte toename is te zien in het percentage mbo-studenten met een *achievement* status (exploratie en binding) en de *foreclosure* status (geen exploratie, wel binding).

VERGELIJKING MET EERDER VERRICHT ONDERZOEK MET DE GIDS

- Vergeleken met eerder verricht onderzoek met de GIDS onder hbo-studenten en wo-studenten wordt deze doelgroep gekenmerkt door een meer dan gemiddelde *diffusion* status: ze exploreren niet of nauwelijks en hebben geen commitment naar de te kiezen studie.

inh Samenvatting kwalitatieve resultaten 1A en 1B

- **METING 1A EN 1B KWALITATIEF**

- Data-analyse kwalitatief: bevestigt bij met name meting 1A de diffusion status.
- Zowel bij meting 1A als bij meting 1B worden onderwijskwaliteit en randvoorwaarden in het onderwijs het meest benoemd als 'belangrijk in een opleiding'.
- De kwalitatieve data bij meting 1B laten zien dat er meer exploratie heeft plaatsgevonden. Echter, studenten geven aan dat deze exploratie bestaat uit het bezoeken van open dagen, proefstudeer dagen of zoeken op internet of praten met bekenden. Het keuzedeel wordt slechts 1`keer expliciet benoemd.
- Keuzezekerheid bij meting 1B: De meeste studenten hebben een keuze gemaakt en kunnen beter benoemen waarom, vergeleken met meting 1A. Echter, zoals eerder benoemd is het aantal respondenten zeer gering, het kunnen mogelijk alleen de meer serieuze studenten zijn die bij meting 1B de vragenlijst hebben ingevuld.

Het keuzeproces van mbo'ers

Kiezen = nadenken over een studie, maar ook nadenken over de latere toekomst:

- Veel studenten uit dit onderzoek geven bij meting 1A aan nog niet te weten wat ze gaan kiezen. Dit betekent niet dat ze er niet over zouden nadenken. De rode draad die door alle uitspraken van de aankomende studenten loopt is het gebrek aan beelden die studenten hebben over werk (en de toekomst). Als ze al beeld hebben van het latere beroep of latere werk zijn deze veelal niet realistisch en onbereflecteerd. Dit is in lijn met eerder onderzoek (Slijper, 2017; van Beelen-Slijper, Biemans & Sjoer, 2019).
- Een tweede rode draad die naar voren komt in uitspraken over de toekomst in het algemeen is de hoop die mbo-studenten uiten over het toekomstige hbo-onderwijs. Ze hopen dat het beter geregeld zal zijn, dat er structuur zal zijn en dat ze serieuzer zullen worden genomen (dan op het mbo).
- Ten derde hebben jongeren een idee fixe over de toekomst, alsof een carrière een rechtlijnig pad is waarvoor je een 'levenslange' keuze zou moeten maken:
- *“Persoonlijk wil ik graag doorstuderen, maar ik weet nog niet wat ik later wil worden. Dat maakt het allemaal moeilijker voor mij”.*
- *“...kijken of ik dit mijn hele leven wil doen...”*
- *“Of ik het werk wel ga doen totdat ik met pensioen ga”.*

Vervolgstappen naar aanleiding van M1A en 1B cohort 20182019

- De GIDS is n.a.v. het Keuzedeel na meting 1A en meting 1B op vier punten aangepast:
 - (1) De vernieuwde digitale versie Digi-Gids richt zich *alleen* op het gebied studiekeuze;
 - (2) deze is gericht op een specifieke groep: mbo'ers met een gemiddelde leeftijd van 18-20 jaar die willen doorstuderen in het hbo;
 - (3) is aangepast qua taalgebruik, rekening houdend met de doelgroep en de afnamemethode;
 - (4) de afnamemethode is gedigitaliseerd in het programma Qualtrics.
 - (5) De normtabellen zijn aangepast op grond van de nieuwe afname methode en de te onderzoeken doelgroep.
- Ten behoeve van een betere operationalisatie van het afnameproces zijn duidelijke afspraken gemaakt met de toeleverende ROC's

Resultatenevaluatie keuzedeel: DOTS

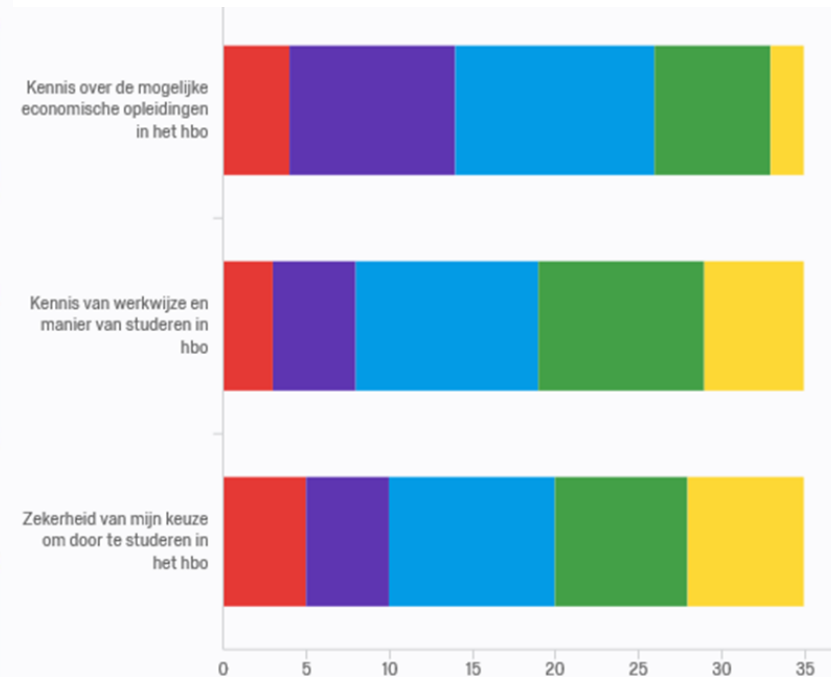
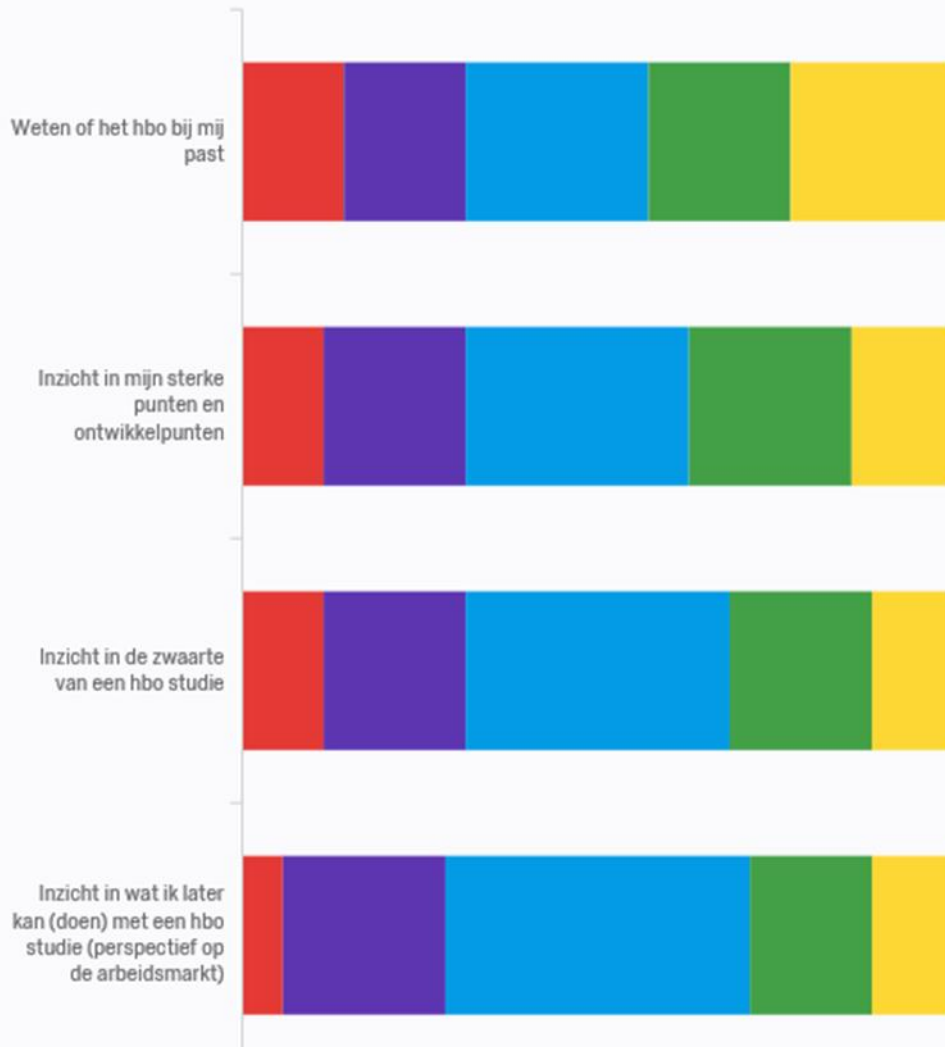
- Twee basiselementen vormden de basis van de evaluatie: tevredenheid en impact.
- *Tevredenheid* van studenten m.b.t. de gevolgde onderdelen
- *Impact* van het keuzedeel. Studenten zijn bevraagd in welke mate de diverse activiteiten hebben bijgedragen aan de realisatie van de beoogde doelstellingen.
- Respons:
 - 40 respondenten hebben alle evaluatie vragen ingevuld
 - 75% is bij Inholland geweest, 17.5% bij Hogeschool Rotterdam en 7.5% bij Rotterdam Academy

Tevredenheid (DOTS)

Hoe tevreden ben jij over de onderstaande activiteiten/onderdelen van jouw keuzedeel 'voorbereiding hbo'? Indien je bepaalde activiteiten niet hebt gevolgd dan vul je niet van toepassing in (n.v.t.)

- Minst tevreden over 'lessen op het hbo'
- Meest tevreden over 'zelfstandig uitvoeren van opdrachten'
- Onderdeel 'taal en rekenen' hoogste % 'n.v.t.'

Impact van het keuzedeel (DOTS)

- Zeer weinig invloed
- Weinig invloed
- Neutraal
- Enige invloed
- Zeer veel invloed

METING 2

Resultaten

Vooropleiding respondententen - Meting 2

Meer dan de helft (61,5%) van de deelnemers aan meting twee, die plaats vond na drie maanden in het hbo, was havist.

Tabel 9. N=200. Vooropleiding van de respondenten - meting 2 op het hbo

Vooropleiding	Aantal	Percentage
MBO	52	31,0
HAVO	123	61,5
VWO	4	2,0
Anders	11	5,5
<i>Totaal</i>	200	100,0

Deelname Keuzedeel - Meting 2

Van de deelnemers aan het Rotterdamse keuzedeel kon er slechts 1 persoon getraceerd worden op basis van NAW afkomstig van metingen 1A/1B- cohort 2018/2019. Ontwikkeling over de tijd heen qua studiekeuze (status) is hierdoor onmogelijk. Een eerste 'keuzedeel analyse' laat zien dat 31 personen het keuzedeel zouden hebben gevolgd. Hierbij konden respondenten aangeven: (1) Ik zat op het STC, Albeda of Zadkine (Rotterdamse ROC's) en heb bij Inholland, Hogeschool Rotterdam of de Rotterdam Academy het keuzedeel gevolgd. (2) Ik zat op een andere mbo school en heb ergens anders het Keuzedeel gevolgd of (3) Nee, ik heb dit niet gevolgd (tabel 10). Echter, onder de 31 personen waren 9 havisten die invulden het Keuzedeel te hebben gevolgd. De vraag is in hoeverre dan de keuzedeel vraag juist is beantwoord of in hoeverre de opgegeven vooropleiding (HAVO) al dan niet klopt. Tabel 11, waarin de ' havisten met keuzedeel' zijn uitgefilterd, geeft mogelijk een representatiever beeld van de deelnemers aan het mbo keuzedeel.

Tabel 10. N=200. Respondenten wel / geen keuzedeel - meting 2 op het hbo

Keuzedeel	Aantal	Percentage
Ja, bij een Rotterdamse Hogeschool	15	7,5
Ja, elders	16	8,0
Nee	169	84,5
<i>Totaal</i>	200	100,0

Tabel 11. N=200. Respondenten wel / geen keuzedeel - havisten uitgefilterd - meting 2 op het hbo

Keuzedeel	Aantal	Percentage
Ja, wel keuzedeel	22	11,0
Nee, geen keuzedeel	178	89,0
<i>Totaal</i>	200	100,0

Statusverdeling over de respondenten - Meting 2

Bij meting 2 in het hbo - na drie maanden - blijft de diffusion status bij de onderzochte groep het meest voorkomend, hetzij minder dan bij metingen 1A en 1B. De foreclosure status is opvallend toegenomen. Dit is mogelijk te verklaren door het grote aantal (97) juridische hbo-studenten dat de vragenlijst heeft ingevuld. Van de 40 personen die een foreclosure status hadden, had 62,5% gekozen voor een juridische opleiding. Op grond van onderzoek (Slijper, 2017) is er een significant verschil tussen statussen van juridische hbo-studenten en een omvangrijke groep leeftijdsgenoten zoals gerapporteerd in het onderzoek van Kroger et al. (2010). Juridische hbo-studenten vertonen significant vaker een foreclosure status (2017). Op basis van het onderzoek van Slijper (2017) zijn juridische studenten kenmerkend door hun grote commitment naar de gekozen studie, maar ze hebben hiervoor weinig geëxploreerd.

Tabel 12. N=200. Verdeling statussen bij meting 2 op het hbo

Status	Aantal	Percentage
Achievement	7	3,5
Diffusion	119	59,5
Foreclosure	40	20,0
Moratorium	34	17,0
<i>Totaal</i>	200	100,0

Tabel 13. N=40. Verdeling foreclosure status per type opleiding – meting 2 op het hbo

Opleiding	Aantal	Percentage
Juridische opleidingen	25	62,5%
Business Studies	10	25%
Diverse eco HS Rotterdam	5	12,5%
<i>Totaal</i>	40	100%

inh Vergelijkingen exploratie en commitment meting 2

Aanvullend op de resultaten van slide 37 is voor meting 2 een One-way Anova analyse verricht naar mogelijke verschillen in commitment en exploratie tussen de economische en juridische studenten die zijn onderzocht in het Keuzedeelonderzoek (groepen B en C) en juridische hbo-studenten (groep A) die zijn gevolgd t.b.v. het promotieonderzoek van Slijper (2017). De gemiddelde exploratie bij groep A,B en C is respectievelijk 12,58, 11,58 en 11,99. Voor exploratie zijn er geen significante verschillen. De exploratie waardes zijn te definiëren als ondergemiddeld. Dit suggereert dat er weinig exploratie meer is als de hbo-studie eenmaal is begonnen. Voor commitment verschillen de groepen significant. De gemiddelde commitment bij groep A,B en C is respectievelijk 26,61, 20,25 en 23,15. De uitkomst laat verder zien dat deze bovengemiddelde commitmentscores echt een juridisch kenmerk zijn, omdat de juridische studenten van het keuzedeel (groep C) hoger scoren dan de economische studenten (groep B). De juridische keuzedeel studenten (groep C) scoren iets lager dan de juridische promotiegroep studenten (groep A). Dit suggereert dat de nieuwe digitale Digi-GIDS (Slijper & Kunnen, 2019) resulteert in wat lagere commitmentscores dan de traditionele GIDS (Bosma, Kunnen & van der Gaag, 2011) .

Tabel 14.

ANOVA

Commitment					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1929,187	2	964,593	27,806	,000
Within Groups	9921,415	286	34,690		
Total	11850,602	288			

Dependent Variable: Commitment

						95% Confidence Interval	
Tukey HSD	(I) Groep A Promotie onderzoek juridisch	(J) Groep Groep B Keuzedeel Economisch Groep C Keuzedeel Juridisch	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
		Groep A Promotie onderzoek juridisch	6,354*	,852	,000	4,35	8,36
		Groep C Keuzedeel Juridisch	3,555*	,865	,000	1,52	5,59
	Groep B Keuzedeel Economisch	Groep A Promotie onderzoek juridisch	-6,354*	,852	,000	-8,36	-4,35
		Groep C Keuzedeel Juridisch	-2,799*	,833	,003	-4,76	-,84
	Groep C Keuzedeel Juridisch	Groep A Promotie onderzoek juridisch	-3,555*	,865	,000	-5,59	-1,52
		Groep B Keuzedeel Economisch	2,799*	,833	,003	,84	4,76

The mean difference is significant at the 0.05 level.

Samenhang statussen hbo'ers en keuzedeel – Meting 2

Op basis van chi-square analyse blijkt er geen (significant) verschil in statusverdeling tussen personen die wel en geen keuzedeel hebben gevolgd.

Tabel 15. N=200. Verschil in statussen tussen personen die wel respectievelijk niet Keuzedeel K0125 hebben gevolgd.

Status					
Keuzedeel	ACH	DIF	FC	MOR	Totaal
Wel Keuzedeel	0	13	4	5	22
Geen Keuzedeel	7	106	36	29	178
Totaal	7	119	40	34	200
	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)		
Pearson Chi-Square	1,384 ^a	3	,709		

ACH – Achievement
DIF – Diffusion
FC – Foreclosure
MOR - Moratorium

Conclusies Studiekeuzeprocessen eerste cohort Keuzedeel (M1A,M1B en M2)

- Wat betreft het keuzeproces heeft dit onderzoek inzicht gegeven in de statussen van mbo'ers. In lijn met de literatuur starten veel studenten met een diffusion status. Echter, de onderzochte groep heeft een buitengewoon hoog aantal respondenten met deze status. Een mogelijke verklaring ligt bij het domein waaruit deze leerlingen afkomstig zijn. Het economische domein is 'breed', ook om die reden vaak gekozen door personen die het 'echt niet weten maar zo nog alle kanten uit kunnen'. De juridische hbo'ers verschillen significant van economische hbo'ers door hun bovengemiddelde commitment t.a.v. de gekozen opleiding.
- Als respondenten in de (GIDS) open vragen schrijven over hun oriëntatie / voorbereiding op de studiekeuze wordt van alles genoemd: open dagen, proefstuderen, erover praten, info opzoeken. Maar niemand heeft het over het keuzedeel. Keuzedeel wordt als zodanig niet ervaren als een oriëntatie of voorbereidingsinterventie. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat dit een verplicht onderdeel is binnen het mbo-curriculum, en studenten zien het als 'iets wat moet voor school'. Beroepsbeelden die mbo-studenten naar voren brengen in de open vragen zijn onbereflecteerd.
- Het keuzedeel blijkt in de praktijk geen keuzedeel. Ook blijken veel onderdelen zoals gepland (rekenen, taal) niet terug te komen in het daadwerkelijke programma. Het is tevens de vraag welke invloed het verplichtende karakter heeft gehad op de effecten van het keuzedeel.
- Het keuzedeel lijkt studenten inzicht te hebben gegeven in hoe het eraan toegaat op het hbo.
- De vraag wat het keuzedeel over de tijd heen heeft opgeleverd voor de identiteitsontwikkeling van mbo'ers kan niet beantwoord worden. De studenten stromen te divers door en uit. Er is geen verschil in statustoekenning waar het gaat om personen die wel en geen keuzedeel hebben gevolgd.

Aanbevelingen

- Maak het keuzedeel tot een echte keuze. Het volgen van Keuzedeel 0125 is geen werkelijk vrije keuze maar in veel gevallen een verplichting. Op grond van onderzoek (Slijper, 2017; Vansteenkiste, 2010) weten we dat niet autonome keuzes leiden tot weinig leereffect en een negatieve motivatie.
- De focus heeft in 2018-2019 vooral gelegen op het werkend krijgen van het ontwikkelassessment en de communicatie en logistiek rondom het meelopen in het hbo en is het onderzoek niet ten goede gekomen. Dit blijft een punt van aandacht voor het vervolgonderzoek, naast de niet vrijwillige deelname aan het keuzedeel.

Spinn-off van het onderzoek

- In samenwerking met RUG: Digi-Gids (2019)
- Kohnstamm instituut
- Deelname aan symposium op ORD juni 2019:
Praktijkgericht onderzoek in de mbo-hbo doorstroom: Ketensamenwerking onder de loep
- White Paper t.b.v. ORD juni 2019
- Presentatie Conferentie Doorstroom mbo-hbo (oktober 2019)

Literatuur

- Bosma, H.A. (1985). *Identity development in adolescence. Coping with commitments*. Groningen: Dept. of Psychology. Doctoral Dissertation.
- Bosma, H.A., Kunnen, E.S. & van der Gaag, M.A.E. (2011). *G.I.D.S. Groningen Identity Development Scale Revised 2011*, Rijksuniversiteit Groningen, faculteit gedrags- en maatschappijwetenschappen.
- De Bruijn-Smolders, M. (2017). Self-Regulated Learning and Academic Performance. A Study among Freshmen. Proefschrift. Te downloaden via: <https://repub.eur.nl/pub/102845>.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. London: Faber & Faber.
- Germeijs, V., Luyckx, K., Notelaers, G., Goossens, L. & Verschueren, K. (2012). Choosing a major in higher education: Profiles of students' decision-making process. *Contemporary Educational Psychology* 37, 229–239.
- Herweijer, L. & Turkenburg, M. (2016). *Wikken en Wegen in het hoger onderwijs*. Over studieloopbanen en instellingsbeleid. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Kunnen, E.S. (2013). The Effects of Career Choice Guidance on Identity Development. *Hindawi Publishing Corporation Education Research International Volume 2013*, Article ID 901718.
- Kroger, J., Martinussen, M. & Marcia, J.E. (2010). Identity status change during adolescence and young adulthood: A meta-analysis. *Journal of Adolescence* 33, 683-698.
- Slijper, J. (2017). *En wat kan ik dan later worden?* Groningen: Dept. of Psychology. Doctoral Dissertation. Te downloaden via: [https://www.rug.nl/research/portal/publications/en-wat-kan-ik-dan-later-worden\(83ce535e-c489-4b0f-88e3-fa4de6592791\)/export.html](https://www.rug.nl/research/portal/publications/en-wat-kan-ik-dan-later-worden(83ce535e-c489-4b0f-88e3-fa4de6592791)/export.html)
- Slijper, J. & Kunnen, E.S. (2019). Digi-Gids.
- Vansteenkiste, M. (2010). Hoe we kinderen en jongeren kunnen motiveren? Toepassingen van de zelf-determinatie theorie. *Caleidoscoop* 22, 6-15.
- Van Beelen-Slijper, J., Biemans, P. en Sjoer, E. (2019, jaargang 29). Toekomstbestendige LOB: opleiden voor een loopbaan. *Van twaalf tot achttien, Vakblad voor Voortgezet Onderwijs*.
- Warps, J. (2012). *Adviezen voor studiekeizers op basis van de Startmonitor*. Conclusies en aanbevelingen op basis van jaarlijks onderzoek naar studiekeuze en studiesucces. Nijmegen: ResearchNed.

www.inholland.nl